

DAMOKOS CSABA

MEDIUMTÓL MAGMÁIG

Séta a sepsiszentgyörgyi kortárs képzőművészet körül

Sepsiszentgyörgyön a kortárs képzőművészet időszámítását a nyolcvanas évek közepétől, a Baász Imre által szervezett témaelemző kiállításoktól, illetve az első MEDIUM kiállítástól szokás számolni. Ahhoz nem fér kétség, hogy ezek által került fel a város a kortárs képzőművészet térképére. A kilencvenes évek elején, a második MEDIUM, a Vajda Lajos stúdió kiállítása, az AnnART egymás után mind hozzájárultak a folyamat gyorsításához. A művészeti líceum indulása egybeesett ezzel a folyamattal, így lassan az utánpótlás is kezdett kialakulni. A harmadik Medium, az AnnART programmá, folyamattá fejlesztése Útő Gusztáv által, illetve a csoportos, több művészeti ágat integráló rendezvények, mint az általam szervezett Járdá kirakat kiállítás két kiadása, a Márkus Barbarossa János által szervezett, elsősorban költőket megmozdító, de performance-okkal és képzőművészeti anyaggal bőven megtűzdelt Nagyböjti Disznó két kiadása lealpozták az utat egy új generációnak.

Sepsiszentgyörgy nagy problémája jellegéből fakadóan, az elvándorlás. Kevesen vannak azok, akik Kolozsvár, Budapest vagy esetleg egy még messzebb fekvő város egyeteme után hazatérnek. Erre a jelenségre reflektált a fiatal generációnak Maybe címmel megrendezett kiállítás-sorozata. Ezeknek a kiállításoknak volt egy amolyan „mi lehetne, ha mi itthon maradtunk volna” felhangú disszonanciája, de kétségtelen, hogy új hang volt, és elég messzire hallatszott.

A Maybe projekt kétségtelen hozadéka Kispál Attila, Kispál Ágnes Evelyn és Vetró Barnabás hazatérése. Budapesti tapasztalatokkal érkeztek, és a

...létrejött egy szellemi környezet, amelynek a jelentősége túllépte a város, sőt az ország határait is. Néha a kiállítást megelőző vagy azt követő beszélgetések fontossága nagyobb, mint maga a kiállítás.

másság keresése volt a zászlójukra tűzve. Szerencsés csillagzat alatt próbálkoztak a MAGMA kiállítótér létrehozásával. Sepsiszentgyörgyön ekkor kezdődött a kulturális élet tudatosabb építése, a Székely Nemzeti Múzeum, a Színház mind változásokon esik át, ezenkívül a központban még találhatóak üres helyiségek. A bazár épületének a sarkán elhelyezkedő, egy pénzügyintézmény által elhagyott termék ideálisnak tünnek kiállítótér létrehozására. Még romos állapotban rendeztünk ott fotókiállítást, koncertet, felhívva rá a figyelmet, hogy a képzőművészek igényt tartanak arra a térre, hiszen a korábbi Üvegcsűr nevű kiállítóteret elvesztette a szövetség. A Székely Nemzeti Múzeum, amely az épület emeletén elhelyezkedő – azóta sajnos évek óta renoválás okán bezárt – Gyárfás Jenő Képtár gazdája is, nyitott volt a Kispálék ajánlatára, anyagi támogatást, de koncepciók szabadságot ajánlva létrehozták a MAGMÁT.

Ez a típusú, erős szakmai arculattal működő kiállítótér újszerűen hatott az addig amolyan mindenevő kiállítóterek, galériák világában. A MAGMA első pillanattól kezdve pontos terv szerint építkezett, a létrehozott kiállítások sorozata többnyire egységes koncepciót képez. Ugyancsak indulástól kezdve módszeresen dokumentálják a kiállításokat, katalógusok, szórólapok készülnek, online is elérhető az anyag jelentős része. Mondhatjuk, hogy létrejött egy szellemi környezet, amelynek a jelentősége túllépte a város, sőt az ország határait is. Néha a kiállítást megelőző vagy azt követő beszélgetések fontossága nagyobb, mint maga a kiállítás. A Kárpát-medence távoli pontjairól is érkeznek művészek, és ennek a kommunikációnak az értéke felbecsülhetetlen. A MAGMA igyekszik megőrizni függetlenségét, de azért társrendezőként aktívan kapcsolódik be a város más kulturális eseményeibe, mint például a Grafikai Biennálé vagy a Reflex színházi fesztivál. Az itt létrejött kiállítások jellege a tér flexibilitásából is fakad. A magmások szemrebbenés nélkül alakítják falak építésével vagy bontásával a teret, aszerint, hogy mire van szükség. A digitális médiumok, projektorok, tévék, számítógépek által generált képek, információk vibrálásában érzi igazán jól magát a tér, és annak működtetői. Az eddig lefutott kiállítások többnyire határozott és markáns koncepció mentén jöttek létre, de mint mindenhol, itt is előfordult, hogy könnyebb súlyú dolgok is felbukkantak. A kortárs művészet széles spektrumát tekintve, meglehetősen nehéz néha eldönteni egy projektleírásról, hogy mi lesz annak a végeredménye. A koncepció léte vagy nemléte az, ami eldönti, hogy valami durran vagy csak puffan. A MAGMÁban mindkettőre láttunk példát az elmúlt években, de a durranások sorozata nem jöhet létre a puffanások tanulságai nélkül, és ez érvényes mind a művészekre, mind a kurátorokra, projektmenedzserekre stb. A MAGMA által meghúzott vonalak óhatatlanul fazonírozták a többi, közben kialakult, létrehozott kiállítótér működését is.

Mint korábban említettem, a Maybe generáció problémája a lehetőségek hiánya volt, joggal. Hiszen akkor gyakorlatilag csak a Képtár termei voltak alkalmasak és nyitottak képzőművészeti projektek befogadására. Közben a helyzet jelentős változáson ment át, a képzőművészeti szövetség megkapta a Lábasház emeleti, illetve alagsori termeit, és létrejött az Erdélyi Művészeti Központ. Az EMŰK termei lehetővé teszi a pillanatnyi működést, néhány paraméterében ideális, másokban kevésbé, de reményeink szerint megszületik egy végleges székház, valahol a városközpontban. Az EMŰK kettős funkcióját nem győzöm hangsúlyozni. A gyűjtemény létrehozása mellett a kortárs művészet vektorintézményévé is kell válnia, élő helyé. Ez nem azt jelenti, hogy átveszi a MAGMA szerepét, hanem a skála szélesítésére gondolok, hiszen erre Sepsiszentgyörgy kultúrvárosi ambíciói feljogosítanak.

A Lábasházban az elmúlt három-négy évben évi 15–16 kiállítás vagy rendezvény jött létre. A projektek jelentős része képzőművészeti, illetve fotográfiai kiállítás, de volt szobaszínház, performance, és rendszeresen vannak építéssel foglalkozó rendezvények is. Itt a kortárs képzőművészetnek azok a vonulatai szerepelnek, amelyek

távolabb esnek a MAGMA profiljától, megpróbálunk valamilyen rendszert kialakítani a város kiállítóterei között. Tavalytól sikerült Artist in Residence programot is létrehozni, ezt próbáljuk folytatni és kölcsönössé tenni. A cél kettős, egyrészt idehozni művészeket, megmutatni az itteni közösségnek, másrészt megmutatni nekik az itteni környezetet, bemutatni az itteni művészeket, és ezáltal a sepsiszentgyörgyi alkotókat is bekapcsolni egy szélesebb vérkeringésbe. Az összes, eddig említett tér problémája a relatív kis terület, ezért előfordulnak olyan kiállítások, ahol teljes összefogásra – Múzeum, Lábasház, MAGMA, EMŰK – van szükség. Egyébként az ilyenkor sorozatban tartott megnyitókra való átsétálás érdekes színteljesíti a város kulturális életének.

Amikor egy megnyitó előtt, este a MAGMA felé ballag az ember, az onnan kisugárzó fény és mozgás, a kisváros sziluettjének árnyékba borulásával karöltve egy olyan hangulatot vetít elénk, mintha a város egy-egy pillanatra túlnőne önmagán.

